

[Steen Folke]

konflikter, som nødvendigvis findes på ethvert universitet. Tilsynsrådet er undervisningsministerens bidrag til fortsat ballade omkring RUC.

Når de styrende organer på RUC har fungeret relativt godt det sidste års tid, har det netop været som overgang til en forventet afvikling af det eksterne rektorat og særstyreordningen. I bemærkningerne argumenteres der med, at visse særlige styringsforhold nødvendigvis er fortsat særstyreordning. Men det er givetvis under alle omstændigheder noget, der kunne klares med langt mindre end dette. Reelt kunne der blive tale om, at RUC kunne komme til at fungere under den normale styrelseslov.

Jeg vil gerne spørge, hvorfor centerets udtalelse, som er refereret i bemærkningerne, ikke er bilagt lovforslaget i lighed med det eksterne rektorats redegørelse, som både refereres spalte op og spalte ned og vedføjes som bilag. Centerets udtalelse refereres på 9 linjer og vedføjes overhovedet ikke. Jeg vil ikke sige, det undrer mig, men det afslører en mageløs partiskhed. Modpartens synspunkter skal ikke frem i lighed med synspunkterne, som findes hos ministerens gode venner i det eksterne rektorat. Eller måske var centerets udtalelse kun på 9 linjer?

Jeg er modstander af mangt og meget i den nye statut, som trådte i kraft i foråret på RUC. Oprettelsen af institutter har en tendens til at kvæle basisuddannelsesideen. Jeg forstår, at centeret realpolitisk har været rede til fortsat at acceptere hovedlinjerne i statuten. Men det er ikke tilstrækkeligt for undervisningsministeren, som har overtaget det gamle valgsprog: »tillid er godt, kontrol bedre«.

Det er tankevækkende, at lovforslaget principielt går ud på at gøre særstudieordningen for RUC evigt varende. Der bliver ingen ny revisionsdato. Det bør man nok også notere sig ved de andre højere læreanstalter. RUC er den institution, hvor der har været den mest samfundskritiske undervisning og forskning, deraf RUCs særstilling, men overgrebene mod RUC går fint hånd i hånd med stramning og politisk disciplinering i forhold til andre højere uddannelser. Venstres høje får i hvert fald svært ved at overflyve den socialdemokratiske superhøg, fru Ritt Bjerregaard.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Det vil ikke være muligt for mig at deltage aktivt i debatten i dag, da jeg har tabt stemmen; derfor vil debatten blive taget af hr. Jimmy Stahr.

Jeg ønsker kun at forsøge at gøre en enkelt bemærkning vedrørende centerets egne bemærkninger til lovforslaget. Jeg forstår godt den kritik, der er kommet fra hr. Niels Helveg Petersen og hr. Steen Folke. Vi har forsøgt meget hurtigt at få udtalelsen frem til undervisningsudvalget, således at den kunne foreligge ved behandlingen her i dag. Der er noget, der tyder på, at det ikke helt er lykkedes, og det beklager jeg selvfølgelig. Det er klart, at den må indgå i behandlingen af lovforslaget.

Jeg skal i øvrigt nøjes med at takke for en – i modsætning til, hvad der tit har været gældende med Roskilde universitetscenter – meget rolig debat.

Formanden:

Jeg takker ministeren for en ny metode til at få ro i salen og sidegangen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Første behandling af:

Forslag til lov om Grønlands hjemmestyre.
(Lovforslag nr. L 18. Fremsat 6/10 78).

Sammen med denne sag foretoges de under punkterne 3–13 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

3) Første behandling af:

Forslag til lov om folkeskolen i Grønland.

(Lovforslag nr. L 19. Fremsat 6/10 78).

4) Første behandling af:

Forslag til lov for Grønland om arbejds- og socialvæsenet.

(Lovforslag nr. L 20. Fremsat 6/10 78).

5) Første behandling af:

Forslag til lov for Grønland om uddannelsen af lærere til folkeskolen og om de socialpædagogiske uddannelser.

(Lovforslag nr. L 21. Fremsat 6/10 78).

6) Første behandling af:

Forslag til lov for Grønland om erhvervs-mæssige uddannelser.

(Lovforslag nr. L 22. Fremsat 6/10 78).

7) Første behandling af:

Forslag til lov om radio- og fjernsynsvirk-somhed i Grønland.

(Lovforslag nr. L 23. Fremsat 6/10 78).

8) Første behandling af:

Forslag til lov for Grønland om fritidsvirk-somhed.

(Lovforslag nr. L 24. Fremsat 6/10 78).

9) Første behandling af:

Forslag til lov om biblioteksvæsenet i Grøn-land.

(Lovforslag nr. L 25. Fremsat 6/10 78).

10) Første behandling af:

Forslag til lov om mineralske råstoffer i Grønland.

(Lovforslag nr. L 26. Fremsat 6/10 78).

11) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om den kgl. grønlandske handel.

(Lovforslag nr. L 27. Fremsat 6/10 78).

12) Første behandling af:

Forslag til lov om kirken i Grønland.

(Lovforslag nr. L 6. Fremsat 4/10 78).

13) Første behandling af:

Forslag til lov for Grønland om afholdelse af folkeafstemning om indførelse af hjemme-styre.

(Lovforslag nr. L 28. Fremsat 6/10 78).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Forhandling

Søren B. Jørgensen (S):

Siden vi den 24. maj i år havde hele dette lovkompleks til første behandling, er der jo sket et og andet på den politiske arena. Vi har bl. a. fået en ny regering, og det er med tilfredshed, vi i socialdemokratiet konstaterer, at dens indstilling til hjemmestyrets indførelse i Grønland er den samme som den forrige regerings.

Det blev klart fastslået i statsministerens åbningstale her i tinget den 3. oktober, hvor hr. Lars Emil Johansen i sit indlæg i samme sag citerede statsministerens afsnit om dette historiske skridt, der i disse måneder er ved at blive taget i forholdet mellem Grønland og Danmark. Det er altså ikke alene grønlandske politikere, der med tilfredshed har mærket sig den nye regerings politik på dette område. Vi er også en del danske politikere, der glæder os over denne indstilling, der betyder, at den tidsplan, som hjemmestyrekommissionen har foreslået, kan fastholdes.

En del af Grønlandsudvalgets medlemmer aflagde i september måned et besøg i Nuuk, i Godthåb. Man diskuterede her hjemmestyrets indførelse med landsrådet, De grønlandske Kommuners Landsforening samt en række organisationer, og efter det, jeg har fået oplyst, har medlemmerne her fået svar på en lang række spørgsmål og fået kendskab til de synspunkter, man har i Grønland. Jeg tror også, medlemmerne har fået et lille indblik i de enorme problemer, der ligger forude. Men de har fået det indtryk, at de grønlandske politikere er klar til at tage fat på opgaverne. Resultatet af denne rejse, sammenlagt med det arbejde, vi allerede i sommer har lavet i Grønlandsudvalget, gør, at vi må forvente en hurtig, men alligevel saglig udvalgsbehandling af hele dette lovkompleks. Jeg skal allerede på nuværende tidspunkt tilsige socialdemokratiets medvirken.

Ud over disse bemærkninger kunne jeg jo komme nemt over min ordførertale ved at henvise til, hvad jeg sagde den 24. maj i år, og det vil jeg så gøre, idet jeg tilføjer, at vor indstilling siden da ikke har ændret sig, hvad

[Søren B. Jørgensen]

angår lovforslagene og de tre bind af kommissionens betænkning, vi dengang havde til rådighed. Vi har imidlertid modtaget det fjerde og sidste bind af betænkningen, der bl. a. indeholder de administrative konsekvenser af hjemmestyrets indførelse, og der er et par ting i den forbindelse, jeg gerne vil knytte nogle bemærkninger til.

Når nu den regelfastsættende myndighed – fastsættelsen skal ske ved landstingsforordninger for alle de sagsområder, som denne lovbuket indeholder – skal overgå til hjemmestyret senest den 1. januar 1981, ja, så vil det uvægerlig også få administrative konsekvenser. Der er et »ordsprog«, der ofte er blevet brugt fra denne talerstol, og jeg vil også tillade mig at bruge det: Det er meget vanskeligt at spå, især om fremtiden. Det er meget vanskeligt at stille en færdig administrationsmodel op, som først skal virke om to år. Men kommissionen fik også i sit kommissorium pålagt at stille forslag til ændringer af administrationen i Grønland og i Danmark i forbindelse med indførelse af hjemmestyret.

Fra socialdemokratiets side vil vi gerne udtale, at det forslag, kommissionen er kommet med, skal ses som et forslag. Det er vigtigt for os, at der ikke her er tale om en administrativ opbygning, der bliver trukket ned over hovedet på det kommende hjemmestyre. Der er her tale om et forslag, som man kan bruge eller man kan lade være. Hvis man selv kan finde noget, der er mere hensigtsmæssigt, så er man velkommen til det.

I forbindelse med administrationens overflytning til Grønland har personalet også været draget frem. På dette område er det socialdemokratiets opfattelse, at når et sagsområde er overgået til hjemmestyret, så vil det overgå fuldstændigt, hvilket igen medfører, at personaletallet i ministeriet for Grønland stort set reduceres med det antal personer, der hidtil har været beskæftiget inden for dette sagsområde. Der er jo nogle – jeg ved ikke, om det har været i drømme – der har forestillet sig, at personaleantallet nu vil svulme gevaldigt op. Jeg kan ikke se andet, end at der stort set vil blive tale om det samme antal personale i administrationen, blot fordelt på en anden måde.

I betænkningens bind 4, på side 19, forudser kommissionen en reduktion af statens personalebehov på ca. 30 pct. Det er kun det første skridt, for når de resterende opgaver

på længere sigt bliver overført, ja, så vil der blive tale om en yderligere reduktion i statens personalebehov.

I forbindelse med lovforslag nr. L 27 om overførsel af KGHs opgaver til hjemmestyret har kommissionen af hensyn til personalets dispositioner foreslået en tidsplan udarbejdet senest i 1982. Det er efter min opfattelse også vigtigt, at det personale, der i dag er ansat i ministeriet for Grønland, og som beskæftiger sig med områder, der skal overføres til hjemmestyret, så hurtigt som muligt ved noget om, hvorvidt de er købt eller de er solgt. Det er måske nødvendigt at rejse spørgsmålet, man er måske allerede i gang med at klare det.

Jeg skal herefter beskæftige mig kort med et andet spørgsmål, fordi vi senere kommer til at behandle det her i folketinget. Det drejer sig om afsnittet om løn- og ansættelsesforhold for lønmodtagere i Grønland. Her foreslår kommissionen jo indført noget i retning af det, man kender fra det svenske Statens Avtalsverk. Jeg vil godt sige, at der her er tale om noget helt nyt, som kræver meget grundige overvejelser. Hvis et forhandlingsorgan – som man her foreslår at kalde det offentlige aftalekartel i Grønland – skal oprettes, ja, så er det socialdemokratiets opfattelse, at det skal ske ved lov. Jeg mener ikke, det er nødvendigt, at denne lov vedtages, før det nye landsting er valgt. Det vil være naturligt i den forbindelse også at høre, hvilke meninger organisationerne på arbejdsmarkedet har, men det vil der jo blive lejlighed til, når vi engang får et lovforslag forelagt. Jeg skal ikke her komme nærmere ind på det forslag, jeg her omtalte, og som vi kan forvente engang til næste år. Jeg skal vente med spørgsmålene – for der er rigelige spørgsmål i forbindelse med dette – til vi ser lovforslaget.

Om lovforslag nr. L 28 om afholdelse af folkeafstemning i Grønland om indførelse af hjemmestyre skal jeg kort sige, at vi på dette punkt er indstillet på at efterkomme både landsrådets og kommissionens forslag.

Jeg har én gang henvist til, hvad jeg sagde ved første behandling den 24. maj, og det vil jeg også slutte med, idet jeg endnu en gang tilsiger ministeren socialdemokratiets positive medvirken til et hurtigt, men forsvarligt udvalgsarbejde.

[Dohrmann]

Dohrmann (FP):

Når danske regeringsmedlemmer rejser rundt i udlandet og strør om sig med penge til tåbelige og for det meste skadelige formål, så sker det mange gange, at de slår sig for brystet over for udenlandske politikere og journalister og henviser til, hvilken enorm indsats Danmark har gjort i Grønland. Man praler af de store administrationsbygninger, som bugner af papir og aktiviteter. Man praler af den store skare af dansktalende pædagoger og eksperter, som huserer og raserer i Grønland. Men man glemmer at fortælle, at bortset fra tuberkulosebekæmpelsen for mange år siden, så har den politik, man har ført i Grønland, næsten uden undtagelser været én stor tragedie.

Jeg vil vove den påstand, at nogle af de lande, f. eks. Sydafrika og Portugal, som vi i FN, EF og andre steder har så travlt med at kritisere og moralisere over for, ikke har behandlet deres mindretal ringere, end vi har gjort. Den nuværende danske regering, som udadtil gør sig til talsmand for boykot af andre lande, diskriminerer grønlænderne bl. a. gennem det, som kendes under betegnelsen fødestedskriteriet. Hvis der skulle være nogen, som ikke ved, hvad fødestedskriteriet er, så kan jeg fortælle, at det indebærer, at når der står to personer side om side, en dansker og en grønlænder, og udfører det samme stykke arbejde, ja, så aflønnes danskeren betydelig højere end grønlænderen. Det svarer så nogenlunde til, at vi havde en ordning, hvorefter alle de rødhårede skulle have mindre i løn end alle andre. Den høje moral, man udadtil giver udtryk for, tror jeg faktisk kan være på et meget lille sted.

Men selvfølgelig er det da glædeligt, at regeringen nu langt om længe har fundet ud af, at fremskridtspartiet har ret, når vi siger, at de nuværende forhold i Grønland bør ændres. Det er bare sørgeligt, at man så ikke har lyttet lidt mere til fremskridtspartiet og fulgt de råd, vi har givet.

Vores forslag, som i øvrigt er stillet som et ændringsforslag til finansloven, går i al sin enkelhed ud på, at når folketinget årligt har vedtaget, hvor stort et beløb der skal bevilges til Grønland, så sendes pengene ubeskåret derop. Vi mener, at de grønlandske folkevalgte langt bedre selv er i stand til at anvende pengene på en fornuftig måde til gavn for

dem, det drejer sig om, nemlig den grønlandske befolkning. Vi mener ikke, de kloge eksperter i henholdsvis GTO og KGH og ministeriet for Grønland trods deres høje placering på lønningslisten egner sig til at bestemme dagligdagen for grønlænderne. Tværtimod kan man med fuld ret sige, at de ledende folk i ministeriet for Grønland har en meget stor del af skylden for den tragiske situation, grønlænderne befinder sig i. Derfor burde den allerførste ting, man gjorde, når man skulle indføre et hjemmestyre, naturligvis være at lukke og nedlægge ministeriet for Grønland. Så længe ministeriet består med alle sine traditioner og gamle fordomme, vil der ikke komme den ændring i Grønlandspolitikken, som er så tvingende nødvendig.

Det, der vil ske efter indførelse af det såkaldte hjemmestyre, er, at bureaukratiet vil blomstre endnu mere end i dag. Der vil blive oprettet et nyt såkaldt Danmarkskontor. Nogle går endda så vidt, at de kalder det en ambassade i København. Administration, bureaukrati og papir, det er, hvad der bliver kendetegnet for det foreslåede hjemmestyre. Den almindelige grønlænder vil ikke mærke nogen forskel – bortset fra nogle skattestigninger, som allerede er undervejs.

Det er ufatteligt, at så mange her i folketinget på forhånd har givet udtryk for at ville støtte et så dårligt forslag som det foreliggende. Men det er naturligvis nemmere bare at glide med strømmen.

Der findes heldigvis personer uden for Christiansborg, som interesserer sig en lille smule mere for, hvad der sker. Der er lige kommet en bog, og jeg håber sådan set, at Grønlandsministeren har læst den. Der bliver stillet en række spørgsmål, og forfatteren foretager en række konstateringer. Forfatteren hedder Rasmus Bjørgmose, og et af de spørgsmål, han stiller, er, om det ikke strider mod grundloven, at folketinget overlader lovgivningsmagten til landstinget. Jeg vil straks sige, at det ikke er en påstand, jeg fremfører; jeg er ikke jurist. Jeg mener ellers, at vi har en udmærket grundlov, men den kan efter min mening fortolkes på temmelig mange måder. Det, man hele tiden har henvist til, har været den færøske hjemmestyreordning. Nu ligger det bare sådan, hævder forfatteren – og det er også rigtigt – at vi har fået en ny grundlov siden. Jeg vil bede ministeren komme lidt ind på det spørgsmål.

[Dohrmann]

For at gøre en lang tale kort – vi har jo haft denne sag til behandling én gang – vil jeg gerne sige specielt til de to grønlandske folketingsmedlemmer, at det har været en meget positiv oplevelse at sidde i en kommission, hvor vi kunne være uenige, og hvor vi bramfrit kunne sige alt til hinanden, uden at vi af den grund er blevet uvenner bagefter. Der er bare én ting, man skal være klar over i Grønland: når vi går ind i sådan en kommission, når vi deltager i lovgivningsarbejdet her på Christiansborg, så mener vi, vi har et ansvar ikke bare for danskerne, men over for hele den danske befolkning, hvortil jeg også regner grønlænderne. Derfor er der ingen, der må tro på, hvad der har været fremført i den ensidige grønlandske presse. Det vil jeg tillade mig at sige, fordi den grønlandske presse efter min mening er noget af det mest ensidige, vi har. Man slår det temmelig stort op, hvad tilhængerne af hjemmestyret mener. Kommer der nogle andre meninger, så kan man ikke få det optaget. Det har ikke ret meget med pressefrihed at gøre i hvert fald.

Jeg vil gerne gentage noget af det, jeg har sagt tidligere. Det er helt rigtigt, som det er fremført, at ifølge grundloven har de to grønlandske folketingsmedlemmer – og det gælder for så vidt også de færøske folketingsmedlemmer – både ret og pligt til at stemme efter bedste overbevisning her i folketinget, men jeg tror, den danske offentlighed vil få meget svært ved at forstå, at de fire personer – det kan være enkelte af dem eller dem alle sammen – gang efter gang skal være med til at sikre det flertal, som gør, at danske borgere belemres med både det ene og det andet. Det gælder momsforhøjelsen, det gælder værdistigningsafgiften, det gælder de kommende skatteforhøjelser. Jeg har sagt, at det er deres fulde ret i dag, men jeg tror, den danske offentlighed vil få svært ved fortsat at forstå, at det er rimeligt, at man overlader en lang række beføjelser til grønlænderne, mens det, hver eneste gang danskerne skal belemres med et eller andet, sker på grundlag af de færøske og grønlandske medlemmers stemmer. Det vil jeg bede om at de fire medlemmer nøje gennemtænker, for jeg tror, det vil slå noget af det gode forhold i stykker, som findes i dag.

Fogh Rasmussen (V):

Det er et større lovkompleks, vi her har til behandling. Bortset fra forslaget om afholdelse af en folkeafstemning om indførelse af hjemmestyre er der imidlertid tale om gennemførelse af de lovforslag, der var til første behandling i sidste samling. Jeg kan derfor henvise til de bemærkninger, som hr. Brøndlund Nielsen fremsatte på venstres vegne ved førstebehandlingen den 24. maj, og her indskrænke mig til nogle få principielle bemærkninger.

Efter venstres opfattelse er det rigtigt at indføre et hjemmestyre i Grønland. De foreliggende lovforslag er et resultat af 2 ½ års kommissionsarbejde og støttes af et bredt flertal af såvel grønlandske som danske politikere.

Den foreslåede hjemmestyreordning ligner i princippet den færøske. Erfaringerne med det færøske hjemmestyre har været særdeles positive. Vi er overbevist om, at indførelsen af et grønlandsk hjemmestyre vil have samme positive virkning for det grønlandske samfund.

For venstre er det væsentligt, at hjemmestyret kan indføres inden for rammerne af rigsenheden. Det er klart, at der hermed er lagt visse grænser for hjemmestyrets kompetence. Grundloven gælder for Grønland, og f. eks. udenrigs-, sikkerheds- og valutapolitik vil ikke kunne overføres til hjemmestyret. Men det væsentlige er, at de sagsområder, der alene vedrører Grønland, vil overgå til hjemmestyret og dermed i første række blive den grønlandske befolknings eget ansvar.

I folketinget må vi gøre os klart, at sådan som den grønlandske økonomi er bygget op, vil der fortsat være behov for kapitaloverførsler fra Danmark til Grønland; ellers får hjemmestyret ikke et reelt indhold.

I hjemmestyrekommissionen er det aftalt, at en overgang af sagsområder kan ske dels således, at hjemmestyret selv overtager finansieringen af det pågældende område, dels således, at der i forbindelse med områdets overgang ydes et statstilskud til hjemmestyre, principielt svarende til statens besparelse ved områdets overgang.

Men jeg vil understrege, at det for venstre er væsentligt, at der efterhånden udvikles et selv bærende erhvervsliv på Grønland. Uden et erhvervsliv, der kan skaffe stigende eksportindtægter, vil Grønland fortsat have en tilskudsøkonomi og dermed være berøvet

[Fogh Rasmussen]

visse frihedsgrader i den indre økonomiske politik. Derfor er det meget, meget vigtigt, at der føres en erhvervsfremmende politik, en erhvervspolitik, som styrker de primære grønlandske erhverv, de valutaskabende og beskæftigelsesfremmende erhverv:

Erhvervsområdet skal jo, som vi ved, først være overført til hjemmestyret – i hvert fald efter kommissionens betænkning – senest 1. januar 1984. Vi håber, der bliver tid til de nødvendige forberedelser, herunder også ordninger, der kan tjene til en stabilisering af eksportindtægterne.

Fra forskellig side, bl. a. visse grønlandske kommuner, er der udtrykt betænkelighed ved at indføre hjemmestyret allerede fra næste år; bl. a. er det blevet kritiseret, at oplysningen om hjemmestyret og dets konsekvenser har været for mangelfuld. Hertil vil jeg gøre tre bemærkninger.

For det første er hjemmestyretanken blevet debatteret offentligt i så mange år, at indholdet og konsekvenserne må formodes at være forholdsvis velkendte. For det andet bliver der rig lejlighed til oplysning og debat forud for den kommende folkeafstemning. Endelig for det tredje er hjemmestyrets indførelse en løbende proces. 1. maj næste år er blot starten på denne proces; undervejs bliver der rigelig lejlighed til at debattere de enkelte sagsområder.

Under den rejse, som medlemmer af Grønlandsudvalget for nylig foretog til Grønland, er det blevet oplyst over for os, at de administrative forberedelser til hjemmestyrets indførelse går som planlagt. Det er derfor venstres indstilling, at den tidsplan, hjemmestyrekommisionen har opstillet, skal følges, dvs. at hjemmestyret skal indføres med start 1. maj 1979. Venstre vil derfor medvirke til en positiv og hurtig behandling i udvalget af de foreliggende tolv lovforslag.

Burgdorf (KF):

Hr. Soren B. Jørgensen bemærkede i starten af sin ordfortale, at han var glad for, at den nye regering havde fremsat de samme lovforslag for hjemmestyret på Grønland. Det er jeg sandelig også, og jeg ville være blevet ikke så lidt forundret, om det modsatte havde været tilfældet, selv om man naturligvis kan vente sig mange ting af en ny regering. Med det arbejde og den baggrund, som

ligger bag disse lovforslag, der tilmed bliver fremsat og er til første behandling for anden gang, og efter at vi i Grønlandsudvalget har arbejdet med det hele sommeren, foretaget en rejse til Grønland og snakket med de forskellige instanser og fået indblik i nogle af problemerne, ville det nok have været lidt mærkeligt, om der havde været tale om helt nye lovforslag.

Det er der ikke, og det er jeg glad for. Jeg mener også, at disse lovforslag er ganske udmærkede som grundlag for overgangen til hjemmestyre på Grønland.

Om den overgangsperiode, som nu vil komme for Grønland, skal gå smertefrit, er op til grønlænderne selv. Man er klar over deroppe, og det er vi også, at det vil medføre mange problemer undervejs; det er der ingen tvivl om. Alt nyt er jo besværligt, og det er et helt nyt område, Grønland bevæger sig ind på, en helt ny æra for det grønlandske folk. Men selv om der kommer problemer undervejs, er jeg overbevist om, at det grønlandske folk og dets ledere vil tage disse udfordringer op og klare problemerne. Det er man indstillet på, og jeg har tillid til, at de også vil klare de vanskeligheder, man måtte møde undervejs.

Der er også andre problemer, som tårner sig op, f. eks. hvad der skal ske med de udsendte danske medarbejdere. Der har jeg den opfattelse, at de hurtigst muligt må gøre sig overflødige på Grønland, så at også deres områder kan overtages af det grønlandske folk. Dvs. at danskerne må se at klare undervisning og oplæring af de grønlændere, som skal gå ind i arbejdet, og det gælder både administrationen og ikke mindst – som også venstres ordfører sagde – erhvervslivet.

Jeg kan give tilsagn om et hurtigt og villigt arbejde i udvalget. Jeg er klar over, at det haster noget med at få disse lovforslag igennem, så meget mere som der skal være folkeafstemning i maj måned på Grønland og før den tid gerne skulle være tid til en fornuftig debat derom, og det bliver der nok lagt op til.

Jeg håber, at det må blive til lykke for det grønlandske folk såvel som for Danmark. Det rigsfællesskab, vi står i, vedvarer stadig, og det skulle gerne være sådan, at begge folk i samarbejde kan nå et fornuftigt og lykkeligt mål.

[Yvonne Herløv Andersen]

Yvonne Herløv Andersen (CD):

Jeg har også haft lejlighed til at besøge Grønland her i sommer, men jeg må sige, at den 14 dages tur på ingen måde gør et folketingsmedlem til ekspert el. lign. Jeg tror, man skal bo deroppe i flere år og skal tale det grønlandske sprog, før man overhovedet får indblik i, hvilke problemer det egentlig drejer sig om.

Ved første drøftelse af hele dette lovkompleks gik centrum-demokraternes ordfører, hr. Erhard Jakobsen, velvilligt ind på de tanker, man i hjemmestyrekommissionen var nået frem til, og som har udmøntet sig i den række lovforslag, der er til behandling i dag for anden gang. De har alle til sigte at fortsætte den udvikling, der gennem mange år er sket på Grønland, og som det også er sagt ved førstebehandlingen, ligner denne udvikling den færøske, når vi undtager det økonomiske grundlag.

Der er på Grønland et stort ønske om en højere grad af medbestemmelse, og dette ønske er da også tilgodeset i hjemmestyreloven, som gradvis skal overføre de forskellige administrative områder til det grønlandske hjemmestyre. men selv efter gennemførelsen af hjemmestyre vil der være de samme besværligheder, som der er i dag: problemerne forsvinder jo ikke ved gennemførelsen af disse lovforslag. Det vil i mange år fremover være danske udsendte, der dominerer administrationsapparatet, ligesom der stadig væk i mange år fremover vil blive undervist af danske udsendte folkeskolelærere, og der vil også stadig være problemer med levestandardforskelle mellem bygd og by. Det tager mange år at få disse forhold ændret og få uddannet tilstrækkelig mange grønlændere til at overtage disse områder fuldt og helt, og selv om man får gjort det, er det jo således – det er det også hernede i Danmark – at man har brug for specialister udefra til mange områder.

Grønland er en del af riget og har aldrig været en dansk koloni. Derfor er det ikke et kolonistyre, vi står for at skulle afvikle. Der er snarere tale om en decentralisering, tilpasset efter grønlandske forhold og i en takt, der passer sammen med disse.

Det skal stå helt klart, at Danmark med dette skridt ikke fralægger sig noget som helst ansvar, men i stedet for siger, at grøn-

lænderne kan overtage det, de vil, i det tempo, de vil, men det er ikke noget, der bliver pålagt ved tvang, og vi står stadig væk ved vores økonomiske ansvar. Hjemmestyreloven skal jo, som det også er sagt heroppefra af andre ordførere, til afstemning i Grønland, hvor 1 pct. af befolkningen i det danske rigsfællesskab skal stemme om, at de 90 pct. skal bære det økonomiske ansvar videre frem for gennemførelsen af disse love. Det er måske nok lidt urimeligt – ud fra princippet om, at medbestemmelse, ansvar og økonomi skal følges ad.

Det er også i denne forbindelse værd at gøre opmærksom på, at kravet om ligeløn mellem udsendte og grønlændere skal ses i lyset af, at grønlændere ikke betaler statskat, men i de fleste tilfælde betaler en kommuneskat på ca. 15 pct. Problemet med at få ligeløn vil på nuværende tidspunkt hænge nøje sammen med den grønlandske fiskeindustri konkurrencedygtighed over for andre lande. Først hvis der gennemføres en landsskat til delvis selvfinansiering, vil ligeløn danskere og grønlændere imellem være relevant. Men inden for området fiskeindustri skal der stadig væk – det bliver man i hvert fald klar over, når man bliver sendt på en 14 dages tur derop – investeres virkelig mange penge for at gøre det effektivt og rentabelt, især i de mindre bygder, hvor der mange steder endnu ikke er indlagt elektricitet. Der står man endnu i 1978 og bearbejder fisken manuelt; derefter tørrer og salter man den, men har ikke altid lige gode muligheder for at komme af med den. I de større byer filetterer og fryser man den i sommermånederne, hvilket skaber det store problem med arbejdsløse grønlændere i vintermånederne. Dette har fået mig til at tænke på, om ikke det er muligt at investere således, at man kan videreforarbejde og færdigbehandle fisken i vintermånederne til direkte salg til forbrugere i stedet for.

Der blev også i debatten under den tidligere førstebehandling rejst spørgsmålet, om Grønland ved en folkeafstemning kan melde sig ud af EF. Men hvad ved den almindelige grønlænder om EF? Sikkert lige så lidt som den almindelige dansker. De færreste er sikkert vidende om, at EF yder store millionbeløb til udvikling af industri og vejnet på Grønland, og der er for centrumdemokraterne ingen tvivl om, at Grønland

[Yvonne Herløv Andersen]

som en del af det danske rige er medlem af EF, og det vil det, som vi har læst disse lovforslag, vedblive at være. Skulle spørgsmålet blive rejst på et senere tidspunkt, får man ikke vore stemmer til at ændre det nuværende forhold EF og Grønland imellem, idet Grønland, som der står i bemærkningerne til hjemmestyrelovens § 1, forbliver en del af Danmarks Rige og som sådan fortsat er undergivet grundloven i dens helhed. Vi hilser også med tilfredshed, at der samme sted i bemærkningerne står, at udenrigs-, sikkerheds- og valutapolitik ikke vil kunne overføres til hjemmestyret.

I spørgsmålet om overførsel af sagsområder og finansiering er det nævnt, at lovgivningsmagt og bevillingsmyndighed ikke bør adskilles. Det er nok det største spørgsmål og det, jeg vil arbejde mest med i udvalget, for det gør man sådan set alligevel, idet man først overgiver det ved lov og senere overgiver forvaltningen. Det sker ligesom overførslen af statslige områder til amterne: dér følger de penge med, som staten sparer ved at lægge området ud. Derefter kommer det, jeg nævnte før, nemlig overførsel af tilskuddene, som bliver lovfæstet, således at rigsmyndigheden delegerer kompetence og administrationen ud til hjemmestyret.

Så er det, man ikke kan lade være med at spørge sig selv, om problemerne med hensyn til en reel ligestilling, fødestedskriteriet og lige løn, ikke kunne klares på en bedre måde ved, at man giver Grønland, som jo er et amt, samme beføjelser som andre amter i Danmark, i stedet for at man laver en lov, der faktisk skaber et andenrangs styre, vil jeg kalde det, for jeg synes ikke, det bliver så godt, at man kan være tilfreds, men jeg forstår godt de problemer, det rejser. Men det er således, at ansvar og økonomi skal følges ad – det har jeg læst i bemærkningerne.

I bemærkningerne til § 9 i hjemmestyreloven står imidlertid en ting, som i hvert tilfælde kan glæde CD, og det er, at der skal undervises grundigt i det danske sprog; så bliver der da i det mindste undervist grundigt i dansk i en del af riget! Ellers er jeg helt enig i, at det ikke vedblivende kan være sådan, at $\frac{1}{3}$ af lærerne i Grønland kun taler dansk; det giver meget svære sprogmæssige problemer og vel også i mange tilfælde en dårlig skolestart for bornene.

Til sidst i hjemmestyreloven er nævnt, at landshøvdingeembedet bliver afløst af en rigsombudsmand – det får mig også til at tænke på, at vi jo her i Danmark har afskaffet amtmændene – og at denne rigsombudsmand ikke får de samme beføjelser, som landshøvdingen har. Han skal efter lovforslaget om hjemmestyre tilkaldes, hvis der er sager i landsrådet, man vil drøfte med ham, men man vil holde rigsombudsmanden orienteret om love og forordninger, der måtte blive udstedt. Var det så ikke lettere at lade rigsombudsmanden, hvis han nu alligevel skal være der, overvære landsrådets møder, sådan som det er tilfældet med landshøvdingeembedet i dag? Så var han direkte orienteret og behøvede ikke at få sendt materialet bagefter.

Det, der nok bliver et stort problem, er lovforslag nr. L 26 om mineralske råstoffer i Grønland. Det tror jeg udvalget vil komme til at beskæftige sig med meget af tiden. Retten til Grønlands undergrund er også det spørgsmål, der har været mest diskuteret i offentligheden; det har ligesom været et af de spørgsmål, der skulle bære hele hjemmestyrediskussionen frem. Råstofferne, troede man, skulle udgøre det økonomiske fundament, men det har jo vist sig, at det ikke de første mange år vil blive rentabelt at udvinde de råstoffer, der her er tale om.

Statsministeren sagde om dette spørgsmål i en tale i sommeren 1977 i Godthåb, at det aldrig har været sådan i Danmark, at de værdier, der hidtil ikke har været udnyttet, tilhørte den enkelte grundejer eller befolkningen i det lokale område, de tilhører hele samfundet, og det vil centrum-demokraterne gerne tolke derhen, at såfremt der skal finde en udvinding af råstoffer sted på Grønland, må det eventuelle overskud tilfalde rigsfællesskabet. Det er vel også derfor, der i loven om råstoffer er brugt både livrem og seler med den gensidige beslutningskompetence for rigsmyndighed og hjemmestyre vedrørende væsentlige dispositioner med hensyn til råstofferne. Det ses også af det fællesråd, der ønskes nedsat, men der er som helhed i dette lovforslag mange for os væsentlige ting, som vi ønsker at drøfte nærmere.

De øvrige lovforslag, der er til behandling her i dag, vil jeg ikke komme nærmere ind på. Dem har vor ordfører ved den tidligere førstebehandling, hr. Erhard Jakobsen, gjort

[Yvonne Herløv Andersen]

nærmere rede for i maj måned. Centrumdemokraterne kan principielt tilslutte sig de enkelte forslag, men vil, hvis vi finder det nødvendigt, under udvalgsbehandlingen stille de ændringsforslag, som vi finder er relevante for at få så smidig en overgang som muligt, samtidig med at de færdigbehandlede lovforslag bliver udformet således, at de er til at leve med i praksis.

På den baggrund kan vi tilsige et velvilligt udvalgsarbejde.

Lars Emil Johansen (SF):

Jeg går ud fra, at jeg har hr. Dohrmanns tilladelse til at fremsætte nogle synspunkter om den række lovforslag, der vedrører Grønland. Nu lagde jeg mærke til, at hr. Dohrmann brugte en del af sin ordførelse til at diskutere, hvorvidt det var rimeligt eller urimeligt, at medlemmer af tinget, der er valgt i Grønland, tog del i de beslutninger, som indgår i tingets arbejde.

Jeg vil blot starte med at understrege, at der hos mig ingen tvivl er om, at vi i henhold til grundloven har de samme rettigheder som folketingsmedlemmer, som vore kolleger, der er valgt hernede, har, men det, som hr. Dohrmann kommer ind på, er en problematik, der drejer sig om en politisk afvejning med hensyn til, hvor og hvornår det er hensigtsmæssigt for et grønlandsk folketingsmedlem at medvirke til gennemførelse af den ene eller den anden løsning. Det er en politisk afvejning, der må gøres i hvert enkelt tilfælde, og jeg tror, at vi hver for sig har vores egen evne til at foretage denne politiske afvejning, og jeg tror, begge grønlandske folketingsmedlemmer kan være enige i, at det kan vi gøre uden hr. Dohrmanns hjælp.

Jeg skal i øvrigt ikke komme med ret mange bemærkninger til de foreliggende lovforslag vedrørende hjemmestyre i Grønland, idet jeg blot skal henvise til mine bemærkninger under tingets første drøftelse af lovforslagene umiddelbart før sommerferien, og jeg finder heller ikke anledning til at gå ind i en egentlig diskussion vedrørende grønlandspolitiske spørgsmål her, idet det er min overbevisning, at en sådan egentlig politisk diskussion snarere hører hjemme i Grønland end her.

Jeg vil også bemærke, at den eneste forskel på forudsætningerne for at drøfte hjem-

mestyrekommissionens forslag er, at vi nu kan behandle lovforslagene på baggrund af et fuldt færdigt kommissionsarbejde, idet hjemmestyrekommissionen har afsluttet sit 3-årige arbejde i sommerens løb. Under det sidst afholdte møde i hjemmestyrekommissionen har hjemmestyrekommissionen, som også omtalt af hr. Søren B. Jørgensen, drøftet den administrative side af hjemmestyrets indførelse i Grønland, og her vil jeg gerne tilslutte mig hr. Søren B. Jørgensens bemærkninger vedrørende dette spørgsmål og sige, at det, der foreligger fra hjemmestyrekommissionen, på ingen måde, som også understreget af kommissionen, forpligter det kommende landsting eller det kommende landsstyre til at følge de administrative råd og vink – har jeg lyst til at kalde det – som kommissionens betænkningens bind IV omfatter. Landstinget og det grønlandske landsstyre vil også efter dette kommissionsarbejde være fuldstændig frit stillet med hensyn til at afstikke retningslinjerne for, hvilken administrationsform det grønlandske hjemmestyre skal have.

Hvad angår den foreslåede fremgangsmåde på overenskomstlønningssområdet og de offentligt ansattes lønområde, vil jeg gerne sige, at jeg mener, det er en rigtig løsning, kommissionen har fundet med det såkaldte aftalekartel. Jeg vil blot understrege, at jeg også i kommissionen har fundet det rimeligt, at den lovgivning, der er nødvendig for at gennemføre aftalekartelordningen, først gennemføres efter, at hjemmestyret og hjemmestyrets organer er etableret.

Men jeg finder anledningen her passende til at rette en tak til ministeren for Grønland – der i modsætning til en række andre ministre er den samme, som da hjemmestyrekommissionen blev nedsat for ca. 3 år siden – for ministerens positive medvirken til at gøre kommissionsarbejdet muligt, et arbejde, der nu har resulteret i de foreliggende historiske lovforslag. Jeg tror, at alle vi, der har arbejdet i hjemmestyrekommissionen, med vore mange forskellige forudsætninger og mange forskellige politiske standpunkter kan være enige om, at hjemmestyrearbejdet har ført os til større forståelse mellem danske og grønlandske synspunkter.

Resultatet af hjemmestyrekommissionens arbejde bærer præg af denne øgede forståelse parterne imellem, men resultatet bærer også præg af de forskelle, der har hersket og sta-

[Lars Emil Johansen]

dig hersker mellem de forskellige medlemmer af kommissionen i almindelighed og mellem de grønlandske og de danske medlemmer af kommissionen i særdeleshed.

Jeg finder det beklageligt, at det ikke er lykkedes os at komme til forståelse med hinanden vedrørende nogle fundamentale forhold ved hjemmestyreordningen. Disse problemer har jeg omtalt under mit indlæg ved tingets første drøftelse af de foreliggende lovforslag, men jeg vil gerne have lov til at understrege, at det er mit klare indtryk, at det hjemmestyre, som vil blive til en realitet, såfremt tinget gennemfører de foreliggende lovforslag, og såfremt folkeafstemningen hjemme som ventet får et positivt udfald, samtidig vil være en begyndelse til en mere lige forhandling fremover mellem de danske og de grønlandske myndigheder.

Jeg forventer således, at det, vi i hjemmestyrekommisionen ikke har været i stand til at løse, fremover vil blive løst af de danske og de grønlandske myndigheder i fællesskab.

Jeg ved, der findes skeptikere over for den hjemmestyreordning, vi har til første behandling i dag, skeptikere såvel her i Danmark som hjemme i Grønland. Jeg skal ikke benytte denne lejlighed til at diskutere denne skepsis, men blot sige, at jeg og mit parti, siumut, i modsætning til skeptikerne har en tro på og en tillid til vore egne evner og vor egen vilje til at gøre hjemmestyret til noget bedre og til noget større end den hjemmestyreordning, kommissionens arbejde lægger op til.

Jeg mener, det er vigtigt, at vi nu prøver at satse på at blive færdige med den hjemmestyrediskussion, der nu snart har løbet i 5½ år.

Idet jeg i øvrigt skal henvise til mine bemærkninger til lovforslagene under tingets drøftelse af forslagene i foråret, kan jeg hermed tilsige lovforslagene en absolut velvillig og positiv udvalgsbehandling.

Ib Nørlund (DKP):

Debatten har jo af gode grunde en del mindelser om den sidste. Jeg kunne for så vidt også henholde mig til vores daværende ordførers, hr. Fuglsangs, indlæg dengang, men da vi nu ikke er eller har været repræsenteret i udvalg og kommissioner vedrørende denne sag, vil jeg benytte anledningen til

at fremsætte en principiel erklæring fra vor side.

Grønlænderne er et folk, men de er også mere, for de udgør en nation i fødsel, en nation under udformning, og det er det centrale i den meget forandrende og modsætningsfyldte samfundsmæssige proces, som foregår i vor tid i Grønland. Derfor kan hjemmestyrelovforslagets indledningsord om, at Grønland udgør et særligt folkesamfund inden for det danske rige, også kun være en konstatering af de eksisterende forhold, ikke en fastlåsning i uforanderlighed, og det gælder i øvrigt hele lovforslaget.

Danmark har langt tilbage i historien tiltaget sig et herredømme over Grønland. Mange følger deraf er ikke glemt og vil ikke blive glemt af det grønlandske folk. Men deraf følger også, at Danmark i vor tid har pådraget sig et ansvar for at støtte og hjælpe det grønlandske folk til at konstituere sig som nation.

Den nationale rejsning i det grønlandske folk er led i de koloniale folks frigørelseskamp fra imperialismen, som i årtier er gået over verden. Denne proces lader sig ikke standse, hvad man lige så godt kan se i øjnene. Det er der også kolonimagter der har gjort, som derfor har valgt at gøre visse indrømmelser til det folkelige pres, så at sige give efter i tide, men med det formål derved endnu i en periode at beholde det virkelige overherredømme.

Det kan synes, at tilsvarende tanker har foresvævet i hvert fald nogle af hjemmestyreforslagets forfattere. Men i så fald gør de sig falske forestillinger: de nye nationers selvstændiggørelse vil gå videre i Grønland som andre steder og mere og mere forbinde sig med en social frigørelse, fordi det i længden er det eneste holdbare grundlag for udformningen af de nye nationer.

Set i dette lys er de indrømmelser til det grønlandske folk, som uden tvivl findes i hjemmestyreforslaget, først og fremmest et resultat at dets egen vågnende frihedskamp. Disse indrømmelser er, som vi tidligere har påvist, utilstrækkelige, men de er der. Det er naturligt, om det grønlandske folk gør, hvad det kan for at fastholde de erobringer, som således er opnået gennem hjemmestyreordningen, og om det på grundlag af det fortsætter sin kamp for at få sine rettigheder

[Ib Nørland]

fuldt ud respekteret, sådan som hr. Lars Emil Johansen just har været inde på det.

Lovforslaget holder vigtige områder uden for hjemmestyrets kompetence, som pålægges andre begrænsninger under stadig påkaldelse af det, man kalder rigsenheden – som der som bekendt ikke må raffles om ifølge statsministeren. På andre områder, navnlig dem, som i den nuværende situation er mest umiddelbart omstridte, bevæger man sig i snørklede formuleringers dobbeltbundethed.

Det er naturligvis udmærket, at man anerkender det grønlandske folks grundlæggende rettigheder til Grønlands naturgivne rigdomme, som det hedder, men det er ikke godt, når man i bemærkningerne vil gøre dette til en følelsesmæssigt bestemt politisk principklæring, hvorom man siger, at den næppe kan gøres til genstand for juridisk fortolkning. Dér synes jeg man mærker hensigten, og det vil stå til det grønlandske folks videre anstrengelser at forvandle erkendelsen af grundrettigheder fra et parapsykologisk ordspil til realiteter.

Et andet område er Grønlands forhold til EF og den slags. Uanset forskellige mundtlige forsikringer om, at det vil stå det grønlandske folk frit at stemme sig ud af EF – hvad det sandelig har grund nok til – har man end ikke i bemærkningerne villet sætte dette løfte klart og utvetydigt på papiret, og det er mistænkeligt. Jeg vil dog mene, at de analogier, som trækkes til den færøske hjemmestyreordning, også giver den grønlandske befolkning juridisk ret til at gå samme vej som Færøerne i forholdet til EF.

Forslaget er alligevel formuleret ud fra den forudsætning, at det ikke sker, men det kan dog ikke være lovmageres opgave at opstille den slags forudsætninger; her må det grønlandske folk råde. Og når man undskyldende siger, at man da ikke kan give Grønland rettigheder, som riget i forvejen har afgivet til EF, er der grund til at advare det grønlandske folk om følgerne af en dobbeltunderordning, både under riget og under EF som en høj over høj. Det bliver ikke lettere at bære. Vi beklager endvidere, at man heller ikke denne gang har fulgt vort forslag om i konsekvens af anerkendelsen af det grønlandske sprog som hovedsprog, som det hedder, også at forelægge forslaget i en grønlandsk tekst af lige gyldighed.

Afgørende for udformningen af den grønlandske nation vil være dens kontrol med samfundets økonomiske grundlag, med produktivkræfterne og deres udvikling, med uddannelsen af de nødvendige grønlandske kadre. Det grønlandske folk vil derigennem også have mulighed for at sikre en ikke-kapitalistisk udvikling af det samfund, som det stræber efter at bygge op, og dette vil være meget afgørende for, om det kan forsvare sig mod multinationale monopoler og andre kapitalistiske spekulanters overherredømme. Men det er et spørgsmål, som kun det grønlandske folk selv kan løse gennem en målbevidst kamp, som nok kan blive kompliceret, men som vil have et stort socialt fremskridt som løn. En sådan vej må bygge på udviklet Kooperation og andelsdrift i det grønlandske samfunds grundlæggende erhverv, en udvikling, som jo er i gang, men som de her foreliggende forslag ikke tager sigte på at støtte.

Det vil også være nødvendigt at overtage en del af KGHs apparat og sætte det i folkets tjeneste. For dette er der i lovforslagene åbnet en dør på klem, kan man sige, men det vil kræve en yderst aktiv demokratisk kamp at forvandle de derved åbnede muligheder til virkelighed. I dette spørgsmål afgøres imidlertid meget af det grønlandske samfunds fremtid.

Danmark har som sagt påtaget sig en forpligtelse til også materielt at støtte det grønlandske folks bestræbelser i sådanne retninger. Når Z-partiet foreslår at sige sig fri for disse forpligtelser og blot lade den private kapital rase, er det for så vidt en logisk videreførelse af dets almindelige tilbageskridtspolitik. Men tænk blot, om transportudgifterne til udstederne skulle lægges på forbrugsvarernes priser!

Danmarks politik over for Grønland burde bygge på en klar anerkendelse af det grønlandske folks ret til national selvbestemmelse. Det gør de foreliggende forslag ikke, og det vil man komme til at angre, for udviklingen går alligevel den vej. Man skal erindre, at ret til selvbestemmelse ikke er ensbetydende med pligt til adskillelse. Skred man til dette under de nuværende forhold, ville man udsætte sig for at blive kastet i grams til de mest imperialistiske og monopolistiske magtstræbere. Men en rigsenhed, der ikke bygger på den ligelighed, som retten til selv-

[Ib Nørlund]

stændighed betyder, altså på fuld frivillighed i samarbejdet, vil være en skrøbelig konstruktion over for kommende tider.

For så vidt man i Grønland har interesse i det råd, vi ville give, skulle det være: husk, at det bredest mulige sammenhold i kampen for national befrielse altid har været den afgørende kraft over for imperialism og kolonialisme! Gennem en sådan enhed kan hjemmestyrelovens indrømmelser gøres til udgangspunkt for en udvikling, der rækker videre frem. Hjemmestyrelovforslaget har i det mindste den fordel, at det ikke lukker af for den videre kamp. Derfor vil vi stemme for det og for folkeafstemningen om loven. Vi betragter de andre lovforslag først og fremmest som følgelove heraf. Dermed respekterer jeg det røde lys, som jeg ved formanden sætter så megen pris på.

Svend Haugaard (RV):

Der er jo som sagt tale om genfremsættelse af en række lovforslag, og det kan indskrænke bemærkningerne en hel del. Jeg vil gerne understrege, at overgangen til grønlandsk hjemmestyre, som jeg afgjort finder er rigtig, ikke skyldes et grønlandsk-dansk modsætningsforhold, men alene, at det er et naturligt led i en fortsat udvikling mod større ansvar i styring af egen hverdag og egen fremtid for et folk, som har eget sprog, kultur og oprindelse, og herunder også et naturligt led i øget respekt og modenhed.

Jeg vil også gerne understrege, at overgangen skal være så lempelig og så gradvis, at opgaven ikke mislykkes; den skal lykkes godt. Der må derfor ikke fra dansk side vises utålmodighed over for tempoet, men overdragelsen skal ske i takt med, at grønlænderne magter selv at løse opgaverne, og jeg har indtryk af, at man i Grønland har en passende tøven i tempoet her, og det tror jeg er godt og rigtigt.

Endelig vil jeg understrege, at den økonomiske forpligtelse for Danmark fortsætter uændret, blot nu altså med bloktilskud til egen fordeling, og at der ikke ligger besparelsseshensyn bag beslutningen om hjemmestyre, men derimod nok et ønske om og også en tro på, at man vil vokse med ansvaret.

Jeg skal ikke gå i detaljer med de enkelte lovforslag, men sige, at jeg er enig i, at bygninger, skoler o. lign., vederlagsfrit overdra-

ges til hjemmestyret. Jeg mener også, det er meget vigtigt, at der ikke her blot er tale om overdragelseslove, men også om fastholdelse af principper, principper om social standard, om åben adgang til undervisning og uddannelse, om vederlagsfri undervisning, om pligt for kommunerne til at opretholde bibliotek osv. Det er meget vigtigt, at disse principper fastholdes.

Jeg er enig i det, som flere har været inde på: at der kommer mange overgangsvanskeligheder, men vi er nødt til at hjælpe hinanden med god vilje, så godt som vi nu kan, til at klare disse vanskeligheder.

Jeg vil også pege på de problemer, der er i forbindelse med det i Danmark ansatte personale; deres fremtidige ansættelse er ret usikker, og man må ret hurtigt fortælle dem noget om, hvad de kan vente af fremtiden.

Men som helhed mener jeg, det er en lykke, at der er en så stor grønlandsk-dansk enighed i kommissionen, at kun 2 fra dansk side har taget særstandpunkt og ingen fra grønlandsk side. Jeg håber, at den vejledende folkeafstemning vil vise en meget klar forståelse for værdien af hjemmestyret for Grønlands befolkning, så at den endelige beslutning kan træffes på et helt utvetydigt grundlag.

Jeg håber og tror, at indførelsen af Grønlands hjemmestyre vil være en værdifuld støtte til et godt grønlandsk-dansk forhold i fremtiden, og jeg kan love, at det radikale venstre vil hjælpe til med, at der sker en hurtig vedtagelse af disse lovforslag.

Inge Krogh (KrF):

Den grønlandske og den danske befolkning har en vidt forskellig kulturel baggrund og helt forskellig levevis. Man har fra Danmark forsøgt at hjælpe grønlænderne i overgangen fra et samfund, der består af fangere, jægere og fiskere, til et samfund, hvor industrien har betydning. Til tider er tingene lykkedes nogenlunde, til andre tider absolut mindre godt, men tiden må nu være inde til en større selvstændiggørelse af grønlænderne, og de foreliggende lovforslag om hjemmestyre vil efterhånden give Grønland en stilling inden for rigsfællesskabet, som Færøerne har det, og det må man hilse med tilfredshed.

Det må beklages, at den betænkning, der danner grundlag for lovforslagene, først er

[Inge Krogh]

blevet oversat til grønlandsk sidst i august 1978, når hjemmestyreordningen ventes at træde i kraft 1. maj 1979. Før den tid bliver der vel en folkeafstemning på Grønland, og man er på Grønland ængstelig for, at der ikke vil være tilstrækkelig deltagelse i denne folkeafstemning, fordi man ikke mener, man har haft tilstrækkelig tid til at informere den grønlandske befolkning. Jeg har ikke været med på rejse med Grønlandsudvalget – jeg var ikke medlem af udvalget på det tidspunkt – men jeg har i sommer været på den almindelige 14 dages tur for folketingsmedlemmer deroppe, og dér mødte jeg i hvert fald bekymring for, at man ikke kunne nå at informere; man havde på det tidspunkt endnu ikke fået betænkningen, den er som sagt kommet i august.

Det grønlandske hjemmestyre skal efterhånden overtage de anliggender, der kun vedrører Grønland, og de ting, som Grønland er i stand til at finansiere, skal overføres først; det er måske rimeligt. Der vil formentlig gå lang tid, før Grønland kan blive selvfinansierende. Indtil dette sker, skal der overføres kapital fra Danmark til Grønland, og hjemmestyret skal selv fordele kapitalen. Man møder også ude i kommunerne en vis ængstelse for dette, men det må vel betragtes som en ængstelse for noget, der er nyt.

Spørgsmålet om retten til Grønlands mineralske stoffer har jo været drøftet flere gange her i tinget og vil sikkert også blive drøftet meget i udvalget. Det lyder fornuftigt, at såvel Grønland som Danmark har vetoret over for udnyttelsen af råstofferne, at udnyttelse skal foregå gennem selskaber, der er registreret i riget, og at de offentlige indtægter skal fordeles mellem Danmark og Grønland, men spørgsmålet er, hvordan de skal fordeles; det bliver nok en kilde til megen diskussion.

Der står i § 9 i forslaget til lov om Grønlands hjemmestyre, at sproget skal være grønlandsk, men at der skal undervises grundigt i dansk. Sproget har vel altid givet problemer deroppe. Det er et problem, når der kommer lærere, der er uddannet i Danmark, og som ikke kan ét eneste ord grønlandsk – det synes man har været uforsvarligt – og til gengæld kan det vel også blive besværligt for de danskere deroppe, der har børn, og som ikke kan grønlandsk. Det må vel også være noget, der skal diskuteres i udvalget.

I lovforslaget om sociale ydelser står der, at hjemmestyret også skal varetage den sociale bistand for de grønlændere, der opholder sig her i Danmark. Man kan spørge, hvordan det mon skal praktiseres – det bliver nok særdeles vanskeligt – men det er da rimeligt, at grønlænderne bliver hjulpet af nogen, der virkelig forstår dem.

Man kan jo nok med rimelighed forvente, at hjemmestyreordningen må gøre den grønlandske befolkning politisk aktiv og ansvarsbevidst.

Alfred Hansen (DR):

Jeg skal ikke knytte særlig mange kommentarer til de enkelte lovforslag; kun en tre stykker af dem vil jeg ganske kort kommentere, ellers gøre følgende generelle betragtninger.

Man agter nu at vedtage lovforslag om at give Grønland hjemmestyre, og det, man så kan sætte spørgsmålstejn ved, er, om forslagene er vidtgående nok, om der reelt også er tale om hjemmestyre eller det vil vise sig, at det bare er en narresut. De økonomiske midler, vi sender til Grønland i øjeblikket, og som vi også fremover skal sende derop, skal efter retsforbundets mening under ingen omstændigheder være øremærkede. Der skal ingen betingelser følge med de økonomiske midler, som sendes til Grønland; derom bør der ingen tvivl være. Grønlænderne bør have den fulde dispositionsret over disse midler.

Jeg vil gerne spørge ministeren, om de administrative problemer og forpligtelser, som en overgang til hjemmestyre vil medføre, også betyder, at ministeren vil sikre, at de økonomiske midler er til rådighed i et sådant omfang, at disse love har en reel mulighed for at blive realiseret. Problemerne, som vil komme for Grønland ved overgang til hjemmestyre, vil komme, uanset hvornår en sådan ordning indføres.

Den lovgivning, som har fundet sted inden for det sidste år, er udtryk for en vis form for dobbeltmoral; jeg tænker her på det lovkompleks, som vil give øget hjemmestyre til Grønland, og jeg tænker på det forslag, som blev vedtaget i foråret, om en ny kriminallov for Grønland, hvor man jo ikke gjorde op med den deportationsordning, man har. Det, at grønlændere skal afsone eventuel straf i Danmark, mener jeg burde være afskaffet

[Alfred Hansen]

samtidig med, at man nu vedtager dette lovkompleks. Jeg vil gerne spørge ministeren, om ikke han mener, at man inden for en overskuelig fremtid bør revidere den kriminallov, som blev vedtaget i foråret, sådan at grønlænderne også får økonomiske midler til rådighed, så at de kan beholde deres lovovertrædere på Grønland; her tænker jeg på psykiatrisk behandling, og jeg tænker på eventuelt fængselsophold. Jeg mener, det er helt uanstændigt at opretholde de nuværende forhold.

Jeg vil samtidig gerne stille det spørgsmål til ministeren – det må være relevant at få afklaret disse ting her ved første behandling af lovforslagene – om Grønlands muligheder for at melde sig ud af EF er til stede efter vedtagelsen af disse lovforslag. Vi ved, at da vi i Danmark stemte om medlemskab af EF i 1972, var der et meget stort flertal imod et sådant medlemskab på Grønland. Dette vil der antagelig og forhåbentlig også være, hvis afstemningen skulle finde sted i dag. Vil man med dette lovkompleks have givet Grønland helt og holdent mulighed for selv at bestemme eventuelt fortsat medlemskab eller en løsrivelse fra EF-medlemskabet?

Centrum-demokraternes ordfører, fru Yvonne Herløv Andersen, påpegede, hvor meget EF havde investeret i Grønland. Dette er rigtigt. Jeg beklager, at man overhovedet har taget imod denne investering; det minder mig om judaspenge. Man burde have frabedt sig noget sådant, og jeg er ikke spor i tvivl om, at hvis der bliver en ny folkeafstemning på Grønland, vil man fra visse partier her i Syddanmark og fra EF som helhed køre frem med, hvor meget man nu har hjulpet grønlænderne, og hvor afhængige de måtte være blevet af EF-medlemskabet. Der ligger en stor opgave for os, der ikke tror på EF-lyksalighederne, i at gøre grønlænderne opmærksomme på, at disse goder ikke har eksisteret, og at grønlændernes muligheder for at bestemme i eget hus dermed er forringet.

Et af de lovforslag, som kan fremkalde den største diskussion, er loven om mineraliske råstoffer i Grønland, og da vi ved, at man i EF opererer med en fælles energipolitik, vil jeg gerne spørge Grønlandsministeren, om man ved vedtagelse af dette lovkompleks uændret har skabt sikkerhed for, at Grønland kan nedlægge veto i tilfælde af, at EF ønsker at købe, bruge og okkupere visse

dele af Grønland for at bruge det uran, som kan fremstilles dér. Har grønlænderne med en vedtagelse af dette lovkompleks mulighed for at sige nej til udlevering af deres råstoffer til f. eks. fællesmarkedet?

Man kan som sagt diskutere, hvorvidt disse forslag er vidtgående nok. Vi støtter forslagene fra retsforbundets side, men vil dog tage et vist forbehold om eventuelle ændringsforslag til lovforslag nr. L 26 og eventuelt L 27. Men vi mener, at det er et skridt i den rigtige retning, og vi lærer jo efterhånden her i folkettinget at være nøjsomme med hensyn til fremskridt.

Jeg skal ikke gå meget ind i hr. Lars Emil Johansens og hr. Dohrmanns diskussion om, hvem der er mere eller mindre værdige som medlemmer af dette ting, men blot sige, at det tæller meget stærkt for min tilslutning til forslagene, at såvel hr. Lars Emil Johansen som hr. Steenholdt giver tilslutning til forslagene, på trods af deres meget store politiske modsætninger og divergenser. For mig er alle 179 medlemmer, inklusive de grønlandske, fuldt værdige og ligeværdige medlemmer af folkettingen. Jeg vil endog acceptere, at et enkelt af dem kan blive tungen på vægtskålen ved kampafstemninger, hvor regeringen ser ud til at blive bragt til fald.

Tre lovforslag, som har påkaldt særlig interesse hos mig, er som sagt lovforslagene nr. L 26, L 27, som jeg vil underkaste en nærmere undersøgelse i udvalget, og L 19, som i og for sig er ret så uskadeligt. Men jeg vil gerne stille ministeren et spørgsmål angående lovforslag nr. L 19, lov om folkeskolen i Grønland, § 2, stk. 4, hvor der står, »at forældremyndighedens indehaver eller den, der faktisk sørger for barnet, skal medvirke til, at det opfylder undervisningspligten.« Hvordan har ministeren tænkt sig at kontrollere, om nu forældrene også har støttet barnet i at få den undervisning, og hvilken form for straffeekspedition eller repressalier kunne ministeren tænke sig at bringe i anvendelse, hvis ikke de lever op til det krav, som med dette lovforslag stilles til forældrene? Jeg mener, det vil være meget vanskeligt at dømme i eventuelle tvistigheder vedrørende stk. 4, om det faktisk godt kunne undværes, men jeg glæder mig til at høre ministerens kommentar.

Konklusionen fra retsforbundets side må være, at vi støtter lovforslagene og vil gå

[Alfred Hansen]

med til en både hurtig og særdeles positiv behandling i udvalget.

Steen Folke (VS):

I en lille notits i Berlingske Tidende stod der forleden dag, at sagen om indførelse af hjemmestyre i Grønland nu med denne behandling går ind i sin afgørende fase. Det er formelt korrekt, men reelt noget vrøvl. Sagen er for længst afgjort, det skete nemlig gennem de studehandeler, der blev indgået i hjemmestyrekommissionen, og som reelt binder dem, der indgik i handelerne, dvs. repræsentanter for et komfortabelt socialdemokratisk-borgerligt flertal her i folketinget.

Jeg tør godt spå, at der højst bliver tale om kommarerter i forbindelse med udvalgsbehandlingen. Sagens behandling i Grønlandsudvalget siden førstebehandlingen i forsommeren viser også, at sagen ikke påkalder sig den store interesse. Af de få spørgsmål, der er stillet i udvalget, til hjemmestyreløven, har jeg alene stillet over halvdelen. Svarene har ikke gjort nogen ret meget klogere.

Jeg skal ikke ved denne lejlighed gentage VS' argumenter for at gå imod hjemmestyrelovforslaget og de øvrige lovforslag, som er et led i indførelsen af den planlagte hjemmestyreordning; dem har jeg udførligt redegjort for i min mindretalsudtalelse i hjemmestyrekommissionens betænkning og ved lovforslagenes førstebehandling i maj.

Jeg skal ganske kort gentage den vigtigste grund til, at VS agter at stemme imod hjemmestyrelovforslagene. Den ordning, der foreslås, er en ordning med imperialistiske træk. Det har ligget de danske medlemmer af hjemmestyrekommissionen – og måske ikke mindst statsministeren – meget på sinde at forhindre, at grønlænderne, om så blot i princippet, fik rådighed over ressourcerne i Grønlands undergrund. De foreliggende forslag til hjemmestyrelov og minelov sikrer den danske stats interesser i de mineralske ressourcer i Grønland.

Efter VS' opfattelse har den danske stat ikke nogen som helst adkomst til at betinge sig indflydelse på beslutninger om disse ressourcers udnyttelse eller andel i et eventuelt overskud ved deres udvinding. Jeg vil derfor spørge Grønlandsministeren: hvilken ret har den danske stat til Grønlands undergrund?

Er det Danmarks glørværdige fortid som kolonimagt, der giver denne ret, og hvis ikke, hvad er det så?

I hjemmestyreløven sikres den danske stats interesser inden for den såkaldte rigsenhed i det hele taget på enhver tænkelig måde; ingen skal misforstå, hvem der også i fremtiden er Big Brother. Den danske dominans i Grønland vil reelt blive nøjagtig lige så stor efter hjemmestyrets indførelse som i dag. Foruden de talrige andre måder, dette er sikret på, har hjemmestyrekommissionen med bind IV om de administrative konsekvenser af hjemmestyreordningen lagt op til så minimale ændringer i administrationen, at den danske dominans også herigennem vil blive sikret.

Da dette bind IV er kommet efter sidste behandling af sagen i maj i år, kunne der være grund til at gå lidt mere ind herpå, men dels er det trods alt underordnet i forhold til de principielle spørgsmål, som er indeholdt i bind I, dels har jeg lavet en lille mindretalsudtalelse i bind IV, som jeg kan henvise til. Derfor skal jeg nøjes med nogle ganske korte bemærkninger.

Hr. Søren B. Jørgensen gjorde et stort nummer ud af, at den administrative ordning, som er foreslået af kommissionen, netop kun er et forslag, og det er da udmærket. Men man må kalde mig Mads, hvis ikke kommissionens forslag reelt bliver ganske bindende. I den forbindelse synes jeg lige, det skal siges, at forslaget er udarbejdet af en embedsmandsgruppe, som alene har haft danskere som medlemmer, hvoraf en enkelt ganske vist er tilknyttet Grønlands landsråd. Denne sags behandling har således afspejlet det, man kunne kalde de dansk-grønlandske realiteter.

For at belyse omfanget af det planlagte hjemmestyre vil jeg lige fremdrage en enkelt ting, der kan siges at henligge under de administrative konsekvenser. Hjemmestyret vil i de kommende år komme til at disponere over godt 2 pct. af de planlagte anlægsudgifter. De resterende knap 98 pct. vil fortsat principielt høre under rigsmyndighedernes kompetence. Jeg gentager: hjemmestyret vil i de kommende år komme til at disponere over godt 2 pct. af de planlagte anlægsudgifter. Det siger lidt om rækkevidden af det kommende hjemmestyre.

[Steen Folke]

Under Grønlandsudvalgets besøg i Nuuk i sommer blev det endnu en gang klart, at den almindelige befolknings viden om og engagement i hjemmestyreordningen kan være på et meget lille sted. Alle har naturligvis hørt om hjemmestyret, men meget få har mere præcise forestillinger om den foreslåede ordning. Jeg mener, at Grønlandsministeriet og myndighederne i det hele taget har et stort ansvar herfor. Dels kom den grønlandske version af hjemmestyrekommissionens betænkning først til Grønland i september måned, et par måneder før der skal foretages folkeafstemning, dels har den forudgående oplysningsvirksomhed ikke lagt op til egentlig debat og engagement; det har været sådan en ret ensidig fremlæggelse af det, der er kommissionsflertallets og myndighedernes holdning i denne sag. Der er således stor risiko for, at hjemmestyreordningen reelt bliver indført hen over hovedet på den almindelige befolkning.

Som det eneste af de lovforslag, vi har til behandling her i dag, ser VS positivt på lovforslaget om folkeafstemning om hele ordningen, men det, man skal stemme om, er jo altså ja eller nej til den foreslåede ordning. Hvor mange af dem, der skal stemme, vil have fået en reel mulighed for at sætte sig ind i ordningen? Det spørgsmål undgår nok ikke at blive hængende i luften.

Ministeren for Grønland (Jørgen Peder Hansen):

Jeg vil gerne indledningsvis takke de ordførere, som har kunnet give tilslutning – og det er jo de fleste – til de lovforslag, der tilsammen udgør et grundlag for et hjemmestyre i Grønland. Jeg vil også gerne starte med at besvare nogle af de spørgsmål, som er blevet rettet til mig af forskellige ordførere.

Hr. Søren B. Jørgensen var inde på spørgsmålet om personaleproblemerne i tilknytning til indførelse af et hjemmestyre i Grønland. Det er klart, at det først og fremmest for de mennesker, det angår, er et meget stort og meget alvorligt problem. Jeg kan sige, at vi i ministeriet for Grønland vil være indstillet på – og jeg vil godt understrege: fortsat – sammen med personalet at drøfte den udvikling, som vil ske på disse områder, og de muligheder, vi måtte have for at medvirke til en så blid, eller hvad man nu skal kalde det, overgang som vel muligt. Andre

ordførere har også været inde på dette problem, og lad det være et svar til disse ordførere også.

Hr. Lars Emil Johansen og hr. Søren B. Jørgensen kom også med spørgsmål angående det kommende aftalekartel i Grønland. Jeg er særdeles enig i, at et aftalekartel i Grønland må være en foranstaltning, der skal hvile på et særligt lovgrundlag, altså en særlig lovgivning, og jeg mener også, det vil være rimeligt, at et kommende hjemmestyre i Grønland får lejlighed til at drøfte disse spørgsmål inden en eventuel etablering af et aftalekartel. Også jeg synes altså, det er en rimelig ting.

Der blev spurgt, hvor lang tid man i Grønland har til at gennemføre den politiske debat, hvor lang tid man har til at forberede sig på indførelsen af et hjemmestyre. Disse spørgsmål har hr. Lars Emil Johansen, hr. Burgdorf og hr. Søren B. Jørgensen også været inde på, og jeg vil gerne sige, at jeg – uden at jeg har den direkte indflydelse naturligvis – ser hen til, at det kommende ad hoc-udvalg, der bliver nedsat, sammen med mig og mine embedsmænd i ministeriet må være i stand til at afslutte dette arbejde, som jo er påbegyndt for mange år siden, så betids – jeg håber i midten af november måned – at man i Grønland kan få gennemført den nødvendige politiske debat. Jeg tror, der er mange grønlandske politikere, der næsten ligger på spring i starthullerne for at komme i gang med denne debat. Jeg forstår så udmærket nødvendigheden heraf og skal sammen med mine embedsmænd gøre, hvad jeg formår for at fremme udvalgsarbejdet.

Når hr. Dohrmann fra fremskridtspartiet går på talerstolen og udtaler sig om Grønland, er det i sig selv en tilbagevendende appel om at skærpe opmærksomheden, det er der nemlig grund til. I dag lyttede jeg efter, om hr. Dohrmann havde noget budskab til folketingset og dermed offentligheden om, hvorvidt han alene repræsenterede synspunkterne i fremskridtspartiet. Sagen er jo, at der har været andre fremskridtsfolk i Grønland i sommer, og det er ikke alle, der har været så uimodtagelige for, hvordan forholdene reelt stiller sig i Grønland, som hr. Dohrmann.

Jeg har lagt mærke til, at hr. Pilgaard Andersen – og det er jo ikke sikkert, at han er en enlig svale i fremskridtspartiet – har en

[Ministeren for Grønland]

fuldstændig anden opfattelse end den, hr. Dohrmann giver udtryk for her fra talerstolen. Jeg skal prøve at filosofere lidt nøjere over det, der kan jo ligge noget andet i det, end man rent umiddelbart regner med, men det var interessant at lytte til hr. Dohrmann, da han talte om fremskridtspartiets ansvarsfølelse over for grønlænderne, hvorefter han i et elegant spring oplyste, at det, man fra fremskridtspartiet gerne ville, var, et et engangsbeløb blev sendt til Grønland, og så kunne man ellers selv tage affære.

Jeg har ikke nået at få checket beløbet af, men så vidt jeg erindrer, har man fra fremskridtspartiets side foreslået et engangsbeløb, der ville betyde en reduktion af Grønlandsbevillingerne med ca. $\frac{1}{3}$, og det er jo en elegant måde at komme om ved sin Grønlandspolitik på: en nedskæring af dette omfang. Det synes jeg kunne have været fremsat ved en anden lejlighed end just nu, da Grønlands hjemmestyre er til diskussion.

Der blev fra fru Yvonne Herløv Andersens side stillet en lang række spørgsmål indirekte til mig. Jeg vil mene, at disse spørgsmål egner sig bedre til at blive taget op under udvalgsarbejdet. Det mener jeg også må gælde en række af de spørgsmål, som hr. Alfred Hansen stillede. Det er ikke muligt for mig i denne debat at tage alle disse spørgsmål op, men det er klart, at der er et og andet, som man gerne vil svare på ved denne lejlighed. Resten kan vi så tage i udvalget.

Det overraskede mig ikke, men det interesserede mig naturligvis, hvad retsforbundets ordfører nu havde at sige om Grønland og EF, og det var navnlig slutningen, jeg lagde mærke til, nemlig at retsforbundet nu ville ruste sig med en lang række argumenter – hvad der så kan ligge i det – og så ville man blande sig i den grønlandske debat. Man skulle nok tilføre den grønlandske debat ammunition vedrørende EF.

Jeg vil da nok sige, at jeg synes, det vil være klædeligt, hvis alle, også retsforbundet, afholder sig fra at gå ind i den politiske debat vedrørende EF i Grønland. Jeg tror, det rigtige er, at det er grønlænderne selv, der klarer denne debat. Det er ikke noget, man fra dansk side skal lave modeller over ud fra uforanderlige synspunkter i ens eget parti, f.eks. retsforbundet. Det må være grønlænderne, der selv skal gennemføre denne debat,

uden at vi går ind og prøver at trække egne modeller ned over hovedet på grønlænderne.

Så spurgte hr. Alfred Hansen, om jeg var indstillet på at medvirke til en ændring af kriminalloven i Grønland, og dertil vil jeg sige, at kriminalloven i Grønland interesserer mig uhyre meget, akkurat lige så meget, som den interesserer hr. Alfred Hansen. Nu er forholdet det, at kriminalloven i Grønland henhører under min kollega justitsministerens embedsomsråde, og jeg vil derfor bede hr. Alfred Hansen om ved passende lejlighed at rette sit spørgsmål til justitsministeren.

Så bliver der spurgt, om der er de tilstrækkelige økonomiske midler til rådighed til gennemførelse af de administrative ordninger, der er skitseret bl.a. i betænkningens del 4. Man kan jo altid diskutere, hvad der er tilstrækkelige økonomiske midler, men det, som er meget vigtigt i denne forbindelse, er bl.a. det, som hr. Lars Emil Johansen var inde på, om vi har en tilstrækkelig stærk vilje til at gå ind i en diskussion om disse problemer med henblik på en løsning, og det har den danske regering, også i disse sammenhænge.

Jeg skal naturligvis ikke komme ind på den, forstod jeg, principklæring, hr. Ib Nørlund fremkom med, og jeg skal ikke komme nærmere ind på de synspunkter, der blev særligt understreget af hr. Ib Nørlund som ordfører for kommunisterne. Jeg synes blot, at det må være interessant og måske også lidt tillokkende for kommunisterne i Danmark – og det har jeg da så også forstået – at stille sig positivt til et hjemmestyre i Grønland, men at man måske også, efter at afstemningen i det høje ting har fundet sted, videre interesserer sig for, hvorledes denne ordning lykkes.

Her drejer det sig om en mindre befolkningsgruppe, som opnår en hjemmestyreordning, der giver plads for beslutningsprocesser i Grønland. Det kunne jo godt være, at denne hjemmestyreordning også kunne være en udmærket model selv inden for større nationers områder, hvor man tæller adskillige nationaliteter. Jeg vil tro, at det kunne være opbyggeligt for hr. Ib Nørlund at drage disse sammenligninger.

Jeg skal ikke gå ind i en afgørende hjemmestyrediskussion på nuværende tidspunkt, men jeg finder det rigtigt ligesom at fremhæve, at understrege, den udfordring, som

[Ministeren for Grønland]

hjemmestyret efter min mening er ikke alene for Grønland, men også for Danmark. Nu bliver det et grønlandsk hjemmestyre, som skal udstikke målsætningerne og retningslinjerne for den fremtidige udvikling i Grønland. Det bliver grønlandske politikere, som får ansvaret på de mange væsentlige områder, som i løbet af de nærmeste år overgår til hjemmestyret. Det må være det helt essentielle, at det er grønlænderne, der får dette ansvar nu.

Hjemmestyret bliver, som det er sagt fra grønlandsk side, ingen dans på roser. Det tror jeg heller ikke, men jeg tror, at det bliver en nødvendig dans at foretage. Vi ved, at det grønlandske fiskerierhverv – det er også blevet berørt fra forskellig side – er inde i en vanskelig periode. Vi ved, at bevillingerne til Grønland – det skal da siges ligeud – ligesom alle andre bevillinger på finansloven er præget af, at det er knappe tider rent økonomisk her i landet. Vi ved også, at mulighederne for at forøge de grønlandske kassers indtægter er begrænsede.

Udfordringen for hjemmestyret består derfor bl.a. i at skulle overtage en række områder, hvortil man får statstilskud fuldt ud svarende til udgifterne, men hvor mulighederne for ekspansion og forbedringer – og det kan vi vel lige så godt sige ligeud – er begrænsede. Hjemmestyret må derfor se frem til en ikke helt nem periode, tror jeg, hvor forventningerne til og ønskerne om forandringer må afstemmes med de faktisk foreliggende muligheder. Der skal prioriteres, der skal økonomiseres, der skal, som overalt i politik, vælges. Denne proces skal hjemmestyret igennem på samme måde, som de grønlandske kommuner – her kan vi jo godt drage en sammenligning – har været igennem en proces med udvidelse af det kommunale selvstyre, og kommunerne har jo bevist, at de fuldt ud kan leve op til løsningen af deres opgaver.

Jeg er overbevist om, at hjemmestyret vil løse den vanskelige opgave, det kommer til at stå over for, og jeg tror, at hjemmestyret vil blive styrket af det, men jeg har følt trang til at gøre opmærksom på opgavernes omfang for grønlandske politikere og for hele den grønlandske befolkning. Jeg synes, at vi fra dansk side har al mulig grund til at ønske Grønland held og lykke med denne løsning, ikke fordi hjemmestyreordningen særligt

skulle gøre det nødvendigt at fremsætte dette ønske, men lad det være sagt som et ønske fra dansk side, hvori også er inkluderet den gode vilje, som hr. Lars Emil Johansen nævnte i sit indlæg at man ville lægge for dagen fra grønlandsk side. Hvis det er tilfældet, er jeg overbevist om, at vanskelighederne, udfordringerne, vil modne og befrugte forholdet mellem Danmark og Grønland.

Dohrmann (FP):

Ministeren sluttede med at tale om de gode viljer. Jeg vil gerne tale lidt om de onde viljer, og jeg mener, at hr. Lars Emil Johansen må have en ualmindelig ond vilje, når han vil prøve at påstå, at jeg skulle have sagt, at han ikke havde ret til at tale fra denne talerstol og deltage i afstemningerne. Jeg sagde udtrykkeligt to gange – så jeg tror også, hr. Lars Emil Johansen har forstået det – at jeg mente, at begge de grønlandske folketingsmedlemmer har både ret og pligt til at stemme efter deres overbevisning her i folketinget. Derfor var det vel også lige så meget i mangel af andet at kritisere mit indlæg for, at hr. Lars Emil Johansen gav det denne drejning.

Så havde Grønlandsministeren hørt noget om, at nogle fremskridtsfolk, der havde været i Grønland i sommer, skulle gå ind for den foreslåede hjemmestyreordning. Jeg kan betro Grønlandsministeren, at det er en enig fremskridtsgruppe, som ikke mener, at det foreliggende forslag er særlig godt. Der er ingen af os, der mener, at det gavner den grønlandske befolkning på nogen som helst måde, at man har et stort ministerium liggende herovre med hundredvis af ansatte, og at man udsender en lang række dansktalende eksperter, pædagoger og andre eksperter på alle mulige områder. Det mener vi ikke tjener den grønlandske befolkning. Og når vi foreslår en nedskæring af Grønlandsbevillingerne, er det den slags ting, vi vil skære ned. Vi mener ikke, at det store beløb, der i dag bliver tilstillet Grønland, kommer den grønlandske befolkning til gode, det bliver simpelt hen ædt op, inden det nogen sinde når ud, hvor det rettelig hører hjemme, og det er baggrunden for, at vi hvert år til finansloven har stillet et ændringsforslag gående ud på, at vi vil yde ca. 800 mill. kr., hvilket svarer til ca. 20.000 kr. pr. indbygger i Grønland.

[Dohrmann]

Det tror jeg ikke at den grønlandske befolkning får i dag, det forsvinder undervejs.

Så mærkede jeg mig, at ministeren ikke besvarede mit spørgsmål med hensyn til forfatningen, grundloven, men så kan jeg da bebude, at det er et af de emner, vi vil tage op i udvalget. Vi bør have ministeren til samråd om det spørgsmål.

Formanden:

Ifølge forretningsordenens § 11 hører spørgsmål af den og lignende art også hjemme i udvalget og ikke under første behandling.

Lars Emil Johansen (SF):

Flere af ordførerne har været inde på den grønlandske befolknings viden og engagement i hjemmestyret og har påpeget, at den almindelige grønlandske befolkning ikke skulle have viden og engagement nok til den hjemmestyreordning, som tinget her drøfter. Såvel hr. Steen Folke som fru Inge Krogh var inde på noget, som de har lagt mærke til under deres rejser i Grønland. Nu kan jeg ikke sige helt nøjagtigt, hvor meget den grønlandske befolknings viden og engagement i forhold til hjemmestyreordningen er, men jeg tror ikke, jeg overdriver, når jeg siger, at den grønlandske befolknings viden og engagement generelt set mange gange er større end dette tings gennemsnitlige viden om den hjemmestyreordning, vi drøfter. Det er trods alt dette ting, der vedtager og afgør, hvilken skæbne den hjemmestyreordning skal have, men jeg vil gerne sige, at jeg tror ikke, det er et spørgsmål om, at hverken hr. Steen Folke eller fru Inge Krogh bevidst har forsøgt at misforstå den grønlandske opinion på dette område. Jeg tror, det kan være et problem af praktisk karakter nogle gange, når vore danske venner rejser i Grønland, og måske i særdeleshed når folketingsdelegationer rejser i Grønland, at komme i forbindelse med den almindelige grønlandser. Jeg har holdt adskillige møder i bygder og i byer langs hele den grønlandske kyst og diskuteret hjemmestyre, og det er mit indtryk, at der især i bygderne er langt større engagement og viden om denne hjemmestyreordning, end der så mange gange siges.

Hr. Dohrmann mener, at jeg har en ond vilje over for ham. Jeg skal berolige ham

med, at det har jeg ikke, og jeg vil gerne sige, at jeg har heller ikke sagt, at hr. Dohrmann skulle have forbudt mig at sige noget her. Jeg sagde måske lidt spøgefuldt, at jeg går ud fra, at jeg har hr. Dohrmanns tilladelse til at fremsætte nogle synspunkter, og så gjorde jeg rede for den ret, som også de grønlandske medlemmer som medlemmer af folketinget efter min bedste overbevisning har til at deltage i de afgørelser og den politiske afvejning, der i hvert enkelt tilfælde må finde sted. Det er det eneste område, hvor vi i Grønland har opnået noget, der ligner en fuld ligestilling. Derfor håber jeg ikke, at også den vil blive frarøvet os.

Ib Nørlund (DKP):

Det er bare lige en bemærkning til beroligelse for Grønlandsministeren. Det er uhyggeligt at være så urolig, som man let kan blive af at være medlem af den regering, men jeg kan forsikre om, at vi i allerhøjeste grad vil følge udviklingen under hjemmestyret og se, hvordan det grønlandske folk vinder sig muligheder for at realisere sine rettigheder mere og mere under de betingelser, og vi vil også følge det med solidaritet fra vores side.

De bemærkninger, som fulgte fra ministeren – så vidt jeg kunne grave ind igennem skyerne – bestod vel i, at man skulle sammenholde denne udvikling også med socialistisk nationalitetspolitik. Det tror jeg vil være meget godt, og jeg tror også, at de, som kæmper for at udforme den grønlandske nation, vil kunne finde megen inspiration i at stifte bekendtskab med den side af sagen. Så kan jeg da glæde mig, hvis ministerens bemærkninger skulle være udtryk for, at han også er enig heri.

Alfred Hansen (DR):

Da både ministeren og jeg til daglig bor på Fyn og er valgt på Fyn, skulle vi vel have visse forudsætninger for at kunne tale sammen og forstå hinanden. Der er åbenbart nogle problemer med hensyn til ministerens evne og vilje til at opfatte, hvad jeg som ordfører for retsforbundet har sagt vedrørende Grønland og EF.

Jeg har ikke sagt, at jeg vil engagere mig i Grønlands folkeafstemning. Jeg har sagt, at det ville ikke forbavse mig – og det var under henvisning til et andet medlem af dette

[Alfred Hansen]

ting, som tidligere har sagt og endda truet med at ville tage på ekspedition til Grønland for at fortælle om, hvor godt EF var for Grønland, hvor meget det betød, og hvor svært grønlænderne ville få det, hvis ikke de fortsat ville være medlem af fællesmarkedet – hvis der er politikere i Syddanmark, som vil engagere sig i en debat forud for en eventuel folkeafstemning i Grønland om fortsat medlemskab af EF. Da står det til os EF-modstandere at fortælle, hvordan de faktiske forhold i virkeligheden er, så for at rydde enhver tvivl af vejen har jeg ikke lagt op til en rejse til Grønland, hvor jeg skal ud at fortælle, hvor forfærdeligt fællesmarkedet er, dette ved grønlænderne godt, det gav deres afstemning i 1972 ganske klart udtryk for. Men det, Grønlandsministeren kunne have brugt en del af sin taletid til, var at svare på de spørgsmål, jeg stillede. Oven i købet sagde ministeren, at det ikke forbavtede ham, at retsforbundet stillede spørgsmål om EF og Grønland. Så kunne ministeren da have forberedt sig på et svar. Jeg stillede også spørgsmålet, sidste gang vi havde disse lovforslag til debat: vil man med en vedtagelse af disse forslag have sikret grønlændernes ret til at stemme sig ud af EF, hvis de ønsker det? Vil man med en vedtagelse af dette lovkompleks have givet grønlænderne mulighed for at nedlægge veto mod udlevering af råstoffer til EF-medlemslandene? Jeg skal lade være med at afkræve ministeren svar på skolelovsområdet, men også det skulle han let have kunnet svare på.

Jeg har ingen svar fået og får nok heller ingen. Ministeren ønskede ikke at klarlægge, hvordan forholdene bliver for grønlænderne efter vedtagelsen af dette lovkompleks på disse to meget vitale områder. Jeg må så væbne mig med tålmodighed som så ofte før, når man, meget berettiget efter min mening, spørger ministrene for at få afklaret et forhold, et anliggende, som interesserer folketingsmedlemmerne, pressen, ja, hele befolkningen og ikke mindst grønlænderne. Jeg må væbne mig med tålmodighed til udvalgsbehandlingen, og så håber jeg, at ministeren dér vil være mere ivrig efter at svare på de stillede spørgsmål. Hvis jeg intet konkret svar får – jeg har ikke fået det indtil nu, måske får jeg det, jeg håber det – på disse to spørgsmål, dels vedrørende naturforekomsterne på Grønland, råstofferne, dels om,

hvorvidt grønlænderne har mulighed for at stemme sig ud af EF, hvis de ønsker det, må jeg konstatere, at intet svar måske også er et svar.

Formanden:

Jeg må igen gøre opmærksom på, at ifølge § 11 er det ikke tanken med førstebehandlingen, at man skal gå ind i en række konkrete spørgsmål. Det ville være helt umuligt for ministeren at give svar i den taletid, vi har. Det er sagt én gang i dag, og jeg beder hr. Alfred Hansen læse § 11 i forretningsordenen.

Steen Folke (VS):

Med al respekt, hr. formand, må der dog være visse spørgsmål af meget generel art og rækkevidde, som det må være tilladt, også ifølge vores forretningsorden, at stille til ministrene og måske oven i købet at forvente at få svar på. Det sidste står vist ikke i forretningsordenen, altså at ministrene skal svare på, hvad man spørger om, selv om spørgsmålene er rimelige og generelle. Men nu vel, det må i hvert fald være tilladt at stille spørgsmålene.

Og ét af de spørgsmål, jeg stillede, er af overordentlig generel art og oven i købet et efter min mening helt centralt spørgsmål i diskussionen omkring hjemmestyreordningen. Det er ikke første gang, jeg har stillet spørgsmålet. Der kom ikke noget svar på det, og jeg har heller ikke fået noget svar på det før. Jeg vil godt prøve én gang til at stille det, og jeg tror ikke, at det er et spørgsmål, der kan afvises med henvisning til § 11 i forretningsordenen.

Spørgsmålet lød: »Hvilken ret har den danske stat til Grønlands undergrund?« Så fulgte jeg op med to spørgsmål, hvoraf det ene lød: »Er det Danmarks glørværdige fortid som kolonimagt, der giver denne ret, og hvis ikke, hvad er det så?« Men dette var et spørgsmål af en så generel og principiel karakter, at jeg nok mener, man skulle kunne forvente at få svar på det, selv ved en førstebehandling af en lov af denne art.

Så vil jeg gerne sige til hr. Lars Emil Johansen, at jeg fornemmede sådan en antydning af, at der i min holdning skulle ligge noget nedvurderende i forhold til den grønlandske befolkning. Det vil jeg gerne meget

[Steen Folke]

kategorisk dementere. Det, jeg har understreget, er, at det efter min mening er myndighedernes ansvar, at der er givet for dårlig information om den hjemmestyreordning, der skal gennemføres. Og jeg sagde noget mere om det i første omgang, det skal jeg ikke gentage. Men dette er baggrunden for, at der er for lidt viden, og en del af baggrunden for, at der ikke er noget særligt engagement i den grønlandske befolkning i sagen. Og det er ikke noget, jeg har fået et indtryk af ved, hvad skal vi sige, at fare op og ned ad Grønlands kyst og snakke med en hel masse mennesker; det er noget, som blev erkendt fra flere sider i forbindelse med møder, vi havde her i september. Bl.a. var det fremme i forbindelse med den drøftelse, vi havde med landsrådet, hvor dette spørgsmål var oppe, og hvor der så blev redegjort for visse supplerende planer, man havde om en særlig indsats her i slutspurten i de sidste måneder. Jeg tvivler overordentlig stærkt på, at der gennem en sådan slutspurt kan rettes særlig meget op på tingene, en slutspurt, der kommer på et tidspunkt, hvor omsider betænkningen er nået frem på grønlandsk; og der er andre ting, der kunne nævnes i denne sammenhæng. Men på baggrund af hele dette forløb mener jeg stadig, at det er et væsentligt spørgsmål, hvilke reelle muligheder den almindelige grønlandske befolkning har haft for at sætte sig ind i den hjemmestyreordning, som der skal stemmes om om ganske få måneder.

Ministeren for Grønland (Jørgen Peder Hansen):

Jeg forstod på hr. Dohrmann, at der var enighed i fremskridtspartiet om holdningen til Grønlandspolitikken. Så må jeg have lov til at sige, at uniformsreglementet i fremskridtspartiet virker ganske effektivt, for vi har jo egentlig læst os til, at der kunne være andre synspunkter, der gjorde sig gældende i fremskridtspartiet.

Til hr. Alfred Hansen har jeg ikke meget yderligere at bemærke ud over at gøre opmærksom på, for at ikke forvirringen skal brede sig for stærkt på de geografiske områder, at der er vel egentlig ikke rigtig noget der hedder Syddanmark. Så kunne man jo forvente at blive afkrævet en definition af, hvad Norddanmark var for noget. Derfor vil

jeg henstille, at man – og i dette tilfælde konkret hr. Alfred Hansen – ikke bruger denne betegnelse.

Til hr. Steen Folke kun dette, at det spørgsmål, der er stillet om, hvilken ret man fra dansk side har til Grønlands undergrund, er jo ikke et spørgsmål, der lige dukker op af hr. Steen Folkes manuskript i denne stund, det er et spørgsmål, der har været gjort til genstand for meget grundig behandling i kommissionen over meget lang tid. Også her har hr. Steen Folke – det fremgår jo også af den mindretalsudtalelse, der har fået så smuk en typografisk opsætning i selve hjemmestyrekommissionens betænkning – ved mange lejligheder kredset omkring dette emne. Derfor syntes jeg ikke, der var anledning til ved denne lejlighed at gå nærmere ind på spørgsmålet. Det kan ofte kun føre til gentagelser, og jeg har ikke skiftet standpunkt her.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til et udvalg på 21 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

14) Første behandling af:

Forslag til lov for Grønland om kommunal udligning i 1978.

(Lovforslag nr. L 17. Fremsat 5/10 78).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Søren B. Jørgensen (S):

Det er tredje gang, vi skal behandle et forslag om kommunal udligning mellem de grønlandske kommuner. Som de foregående gange er der også her tale om en ordning, der har været forhandlet mellem kommunerne, landsrådet og ministeriet, og det er den